

แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่บรี เวณบางกะเจ้า

อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

นางสาว กนกพร แก้วกิ่งवाल

วิทยานิพนธ์นี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคตามหลักสูตรปริญญาการวางแผนภาคและ เมืองมหาบัณฑิต

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2531

ISBN 974-569-506-8

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

013853

PROPOSED GUIDELINES FOR THE CONSERVATION AND DEVELOPMENT
OF BANG KACHOW AREA AMPHOE PRADAENG
CHANGWAT SAMUT PRAKAN

Miss Knokporn Keekungwal

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Urban and Regional Planning

Department of Urban and Regional Planning

Graduate School

Chulalongkorn University

1988

ISBN 974-569-506-8

หัวข้อวิทยานิพนธ์

แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่บริเวณบางกะเจ้า อําเภอ
พระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

โดย

นางสาว กนกพร แก้วกิ่งवाल

ภาควิชา

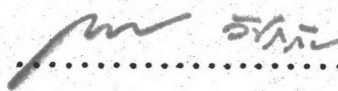
การวางแผนภาคและเมือง

อาจารย์ที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดารณี ถวิลพิพัฒนกุล

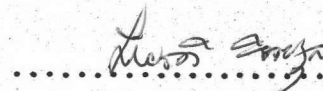
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของ
การศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

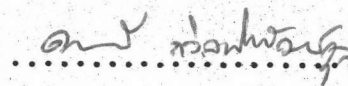
(ศาสตราจารย์ ดร.ถาวร วัชรากัย)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

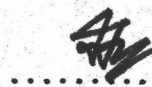
ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.เกียรติ จิวงกุล)

อาจารย์ที่ปรึกษา

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดารณี ถวิลพิพัฒนกุล)

กรรมการ

(อาจารย์ ชัยพงษ์ อติไพธ์)

กรรมการ

(คุณสันต์ สมศิริดา)

พิมพ์ต้นฉบับบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมนี้เพียงแผ่นเดียว

กนกพร แก้วกังวาล : แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่บรี เวณบางกะเจ้า อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ (PROPOSED GUIDELINES FOR THE CONSERVATION AND DEVELOPMENT OF BANG KACHOW AREA AMPHOE PHRA PRADAENG CHANGWAT SAMUT PRAKAN) อ.ที่ปรึกษา : ผศ.ดร.ดารณี ถวิลพิพัฒนกุล, 193 หน้า.

การศึกษาในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอแนวทางในการวางแผนการพัฒนาพื้นที่บรี เวณบางกะเจ้า ให้เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงทั้งทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจและสังคม เนื่องจากในปัจจุบันพื้นที่บรี เวณบางกะเจ้าได้ถูกประกาศให้เป็นพื้นที่สีเขียว เพื่อการอนุรักษ์จากทางราชการมาเป็นเวลานาน แต่ยังมีได้มีการกำหนดแนวทางของการพัฒนาพื้นที่และการอนุรักษ์บรี เวณบางกะเจ้าให้ เป็นที่แน่ชัดไม่ว่าจะเป็นด้านใด ๆ ซึ่งส่งผลเสียแก่พื้นที่ในแง่ของการละทิ้งทรัพยากรที่มีค่าให้สูญเปล่าไป การเสนอแนวทางในการพัฒนาอยู่ ภายใต้แนวความคิดหลัก 2 ประการคือ แนวความคิดด้านการพัฒนาพื้นที่เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่ได้ประโยชน์สูงสุดจากพื้นที่ และแนวความคิดด้านการอนุรักษ์พื้นที่ในแง่ของการรักษาและสงวนสภาพที่มีลักษณะพิเศษของพื้นที่เอาไว้เพื่อประโยชน์สูงสุดเช่นเดียวกับแนวความคิดแรกโดยนำเอาแนวความคิดทั้ง 2 ประการข้างต้น มาผสมผสานกัน เพื่อเสนอแนวทางที่เหมาะสม ทั้งในการอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่บรี เวณบางกะเจ้า ขณะเดียวกัน ก็มิได้ละเลยถึงความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นด้านต่าง ๆ รวมทั้งด้านความคิดเห็น

การดำเนินการวิจัยประกอบไปด้วยการใช้ข้อมูลทุติยภูมิจากหน่วยงานต่าง ๆ ประกอบด้วย ข้อมูลด้านกายภาพ เช่น สภาพทั่วไปของพื้นที่, การใช้ที่ดินในปัจจุบัน ด้านเศรษฐกิจ สังคม เช่น การประกอบอาชีพ ประชากร, สภาพความเป็นอยู่ การดำรงชีวิตโดยทั่วไป อีกส่วนหนึ่งเป็นข้อมูลปฐมภูมิ จากแบบสอบถามใน ด้านทัศนคติของประชาชนในท้องถิ่นเกี่ยวกับความรู้, การยอมรับนโยบายของทางราชการ และความ ต้องการของประชาชนในท้องถิ่นโดยทั่วไป ซึ่งจากข้อมูลทั้ง 2 ประเภทข้างต้นได้นำเอามาวิเคราะห์ร่วมกับ เทคนิคทางกายภาพ คือ Sieve analysis เพื่อชี้ถึงความเหมาะสมทางกายภาพกับการพัฒนารวมทั้งด้าน การอนุรักษ์ด้วย

การเสนอแนวทางในการอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่บางกะเจ้านี้ได้ เสนอให้รักษาแนวทางของการ อนุรักษ์การเกษตรเอาไว้ต่อไปโดย เปลี่ยนแปลงรูปแบบให้ เหมาะสมกับสภาพปัจจุบันให้มากขึ้นในรูปของ เกษตร ก้าวหน้า ทั้งนี้รวมถึงการกำหนดแนวทางในการป้องกันและปรับปรุงพัฒนาพื้นที่ในแง่อื่น ๆ เช่น การแก้ปัญหา ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นตามความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น รวมทั้งการปรับปรุงชุมชนในรูปแบบที่เหมาะสม ตามลักษณะของศักยภาพในแต่ละพื้นที่ มาตรการที่เหมาะสมในการปรับปรุงพื้นที่ทั้งในปัจจุบันและอนาคต

ภาควิชา การวางแผนภาคและเมือง

สาขาวิชา การผังเมือง

ปีการศึกษา 2531

อนุมัติจริง

อนุมัติโดยคณาจารย์ที่ปรึกษา

พิมพ์ต้นฉบับบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมเพียงแผ่นเดียว

KNOKPORN KEOKUNGWAL : PROPOSED GUIDELINES FOR THE CONSERVATION AND DEVELOPMENT OF BANG KACHOW AREA AMPHOE PHRA PRADAENG CHANGWAT SAMUT PRAKAN. THESIS ADVISOR : ASSO.PROF.DARANEE THAVINPIPATKUL, 193 PP.

The purpose of this study is to suggest the suitable guideline forward the formulation of development strategy for Bang Kachow area in order to conform with the actual physical, economical and social situations which are unique comparing to the surrounded area. Although Bang Kachow has been long declared by the Cabinet Order as a green conservation zone, no definite strategies have been set to guide its development and conservation resulting in the waste of resources and potential of this area. The study is based upon two basic concepts : The development that the local most benefits, and the conservation that preserves Bang Kachow's uniqueness for the best utilization. These concepts are then combined to form suitable guidelines for the development and conservation of the area. Local needs and opinions are also considered.

The study comprises the analysis of secondary data obtained from various governmental offices on physical and socio-economic conditions and primary data obtained from surveying. Questionnaire technique was used to investigate local people's opinions on the policy of green conservation zone and their immediate needs. Through the sieve analysis method, all data were put together to decide the suitability of physical development and conservation.

The guideline generated from this study propose the continuation of existing agriculture in the area through adjusting and diversifying using more progressive and high technique. The guidelines for the development of Bang Kachow area are also suggested in accordance to local requirements, appropriate improvement of the community and suitable measure for the improvement.

ภาควิชา การวางแผนภาคและเมือง
สาขาวิชา การผังเมือง
ปีการศึกษา 2531

ลายมือชื่อนิติกร
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา *ดร. ภาณุพร...*

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ เนื่องด้วยความร่วมมือช่วยเหลือจากบุคคลหลายฝ่าย
ซึ่งผู้ศึกษาขอขอบคุณไว้ ณ โอกาสนี้ อาทิเช่น ฝ่ายพัฒนาชุมชน อำเภอพระประแดง เจ้าหน้าที่
ทุกท่านของสำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ รวมทั้งความร่วมมือจากประชาชนใน
พื้นที่ศึกษาทุกท่าน และเพื่อน ที่คอยให้กำลังใจอยู่ตลอดเวลา

สุดท้ายนี้ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คารณี ฤวิลพิพัฒน์กุล อาจารย์ที่ปรึกษา
ที่ได้ให้คำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไขมาโดยตลอดด้วย

กนกพร แก้วกังวาล

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ณ
สารบัญแผนที่	ญ
บทที่	
1 บทนำ	1
วัตถุประสงค์ของการศึกษา	3
องค์ประกอบของการศึกษา	3
ข้อจำกัดของการศึกษา	3
พื้นที่ศึกษา	4
2 ทฤษฎีและแนวความคิดที่เกี่ยวข้อง	5
แนวความคิดทางด้านการพัฒนา	6
แนวความคิดทางด้านการอนุรักษ์	10
การอนุรักษ์และการพัฒนา	13
โครงการวิจัย	15
3 สภาพปัจจุบันของบางกะเจ้า	16
ความเป็นมาของพื้นที่ศึกษา	16
สภาพทางกายภาพ	19
สภาพทางสังคม	45
สภาพทางเศรษฐกิจ	72
การใช้ประโยชน์ที่ดิน	78
นโยบายและโครงการที่มีส่วนเกี่ยวข้อง	97
การควบคุมพื้นที่ในปัจจุบัน	100

สารบัญ (ต่อ)

บทที่		หน้า
4	สภาพปัญหาและแนวทางที่เหมาะสมของการพัฒนาบางกะเจ้า	106
	ปัญหาของพื้นที่บริเวณบางกะเจ้า	106
	การวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่	133
5	ข้อเสนอแนะประเภทกิจกรรมและมาตรการ	147
	ข้อเสนอแนะกิจกรรมของพื้นที่	147
	ข้อเสนอแนะมาตรการในการปรับปรุงพื้นที่	159
	ข้อเสนอแนะในการทำการวิจัยต่อไป	162
	บรรณานุกรม	163
	ภาคผนวก	167
	ภาคผนวก ก การคาดการณ์จำนวนประชากร	169
	ภาคผนวก ข แผนที่ของโครงการป้องกันน้ำท่วมฝั่งตะวันตก	172
	ภาคผนวก ค แบบสอบถาม	178
	ภาคผนวก ง กฎหมายที่เกี่ยวข้อง	186
	ภาคผนวก จ ราคาที่ดิน	189
	ประวัติผู้วิจัย	193

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	แสดงประเภทของการใช้น้ำบาดาลและจำนวนบ่อที่ขุดรายตำบล	28
2	แสดงลำดับของจำนวนประชากรของอำเภอพระประแดงปี พ.ศ.2518 และ ปี พ.ศ.2527	50
3	แสดงจำนวนประชากรในพื้นที่ศึกษาปี พ.ศ.2518 และปี พ.ศ.2527	51
4	การเปรียบเทียบจำนวนประชากรในพื้นที่ศึกษากับระดับอำเภอ	51
5	การเปรียบเทียบการกระจายตัวของประชากร ปี พ.ศ.2518, พ.ศ.2523 และ พ.ศ.2527	54
6	แสดงความหนาแน่นรายตำบลปี พ.ศ.2518 และ ปี พ.ศ.2527	55
7	แสดงการเปรียบเทียบความหนาแน่นระหว่างพื้นที่ศึกษากับเขตนอกพื้นที่ศึกษา ในเขตอำเภอพระประแดง	56
8	แสดงอัตราการเปลี่ยนแปลงของประชากรในบริเวณบางกะเจ้า	57
9	แสดงจำนวนประชากรและการเปลี่ยนแปลงตั้งแต่ ปี พ.ศ.2518 ถึงปี พ.ศ. 2527	58
10	แสดงการคาดคะเนจำนวนประชากรในอนาคต	61
11	แสดงลักษณะอาชีพของประชากรในท้องถิ่น	63
12	แสดงลักษณะการเพาะปลูกของเกษตรกร	64
13	แสดงรายชื่อศาสนสถานและตำบลที่ตั้ง	67
14	แสดงจำนวนโรงเรียน นักเรียน ครู	68
15	แสดงการเปรียบเทียบผลิตภัณฑ์มวลรวมระหว่างจังหวัดสมุทรปราการ, ภาคตะวันออกและประเทศ ปี พ.ศ.2527 ตามราคาคงที่ ปี พ.ศ.2515 ..	73
16	แสดงลักษณะของการได้มาของที่ดิน	75
17	แสดงลักษณะของการเช่าอาศัย	76
18	แสดงระยะเวลาในการเช่าอาศัย	76
19	แสดงจำนวนโรงงานและคลังสินค้าในบางกะเจ้า	83
20	แสดงจำนวนโรงงานนอกเขตบางกะเจ้า	83
21	แสดงรายชื่อโรงงานอุตสาหกรรมแยกตามประเภทในเขตบางกะเจ้า	85

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
22	แสดงรายละเอียดของโรงงาน	88
23	แสดงราคาของผลผลิต	115
24	แสดงการรับทราบนโยบายของทางราชการ	124
25	แสดงลักษณะของความต้องการในอนาคต	125
26	แสดงความต้องการของประชาชนในพื้นที่ในการแก้ไขปัญหา	126
27	แสดงร้อยละของความคิดเห็น ในด้านการอนุรักษ์พื้นที่ไว้ เป็นพื้นที่เกษตร	128
28	แสดงร้อยละของความคิดเห็น เฉพาะผู้ที่เห็นด้วยกับการรักษาพื้นที่เกษตร	130
29	แสดงร้อยละของความคิดเห็น เฉพาะผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับการรักษาพื้นที่เกษตร	131

สารบัญแผนที่

แผนที่	หน้า
1 แสดงบริ เวณพื้นที่ศึกษา	20
2 แสดง เขตพื้นที่ศึกษา	21
3 แสดง เส้นแบ่ง เขตตำบล	22
4 แสดงทิศทางลมที่พัด เข้าประเทศไทย	25
5 แสดงลักษณะของแม่น้ำเจ้าพระยา	27
6 แสดงชั้นของน้ำบาดาล	29
7 แสดงพื้นที่จ่ายน้ำของการประปา	30
8 แสดงคลอง , ถนน	34
9 แสดงถนนสภาพไม่ดี	38
10 แสดงผังบริ เวณเขตเทศบาล	39
11 แสดง โครงข่ายคลองบริ เวณใกล้เคียง	40
12 แสดงจุดที่ตั้งท่า เรือ	43
13 แสดงจำนวนประชากรในพื้นที่ศึกษา	49
14 แสดงเส้น Lorenz Curve	53
15 แสดงที่ตั้งวัด , โรงเรียน , สถานีอนามัย	68
16 แสดงการใช้ที่ดิน	79
17 แสดงที่ตั้งอุตสาหกรรมขนาดใหญ่	84
18 แสดงสภาพปัจจุบัน	94
19 แสดงสภาพปัจจุบัน	95
20 แสดงสภาพปัจจุบัน	96
21 แสดงค่าเสียหายของน้ำท่วม ปี 1983	117
22 แสดงค่าBOD/DO ในแม่น้ำเจ้าพระยา	119
23 แสดงปัจจัยที่ 1 ลำคลอง	135
24 แสดงปัจจัยที่ 2 ถนน	136
25 แสดงปัจจัยที่ 3 ถนนสภาพไม่ดี	137

สารบัญแผนที่ (ต่อ)

แผนที่		หน้า
26	แสดงปัจจัยที่ 4 น้ำท่วม	138
27	แสดงปัจจัยที่ 5 มลพิษ	139
28	แสดงปัจจัยที่ 6 ที่อยู่อาศัยหนาแน่นปานกลาง-มาก	140
29	แสดงปัจจัยที่ 7 วัด โรงเรียน ที่ราชการ	141
30	แสดงปัจจัยที่ 8 โรงงานอุตสาหกรรม, คลังสินค้า	142
31	แสดงปัจจัยที่ 9 ปัญหาจราจร	143
32	แสดงภาพรวมของปัจจัย	145
33	แสดงข้อ เสนอแนะรูปแบบการปรับปรุง	155
34	แสดงข้อ เสนอแนะทิศทางการจราจร	158